

Kultura starověkého Blízkého východu 1

(KBS/KSBV1)

Kateřina Šašková, ZS 2014

CHETITSKÉ MÝTY

JAZYKY MALÉ ASIE

* **chattijština** (nepřesně protochetitština) - jazyk izolovaný

⇒ Chetitě převzali název země Chatti od Chattijců

⇒ jména a glosy v chetitských textech

* **luvijština** - indoevropský jazyk

⇒ písmo *klínové* a *hieroglyfické*

* **palajština** - indoevropský jazyk

⇒ glosy v chetitských textech

* **chetitština** (nésijština) - indoevropský jazyk

⇒ *mezopotamský klínopis*

⇒ Chetitě čerpali vedle své tradice také z tradice *chattijské*, *mezopotamské*, *churritské* a částečně z *kanaánské*

CHETITSKÁ BOŽSTVA

* **Yazılıkaya** - skalní svatyně asi 2 kilometry od **Chattuše** - na reliéfech přes 60 božstev

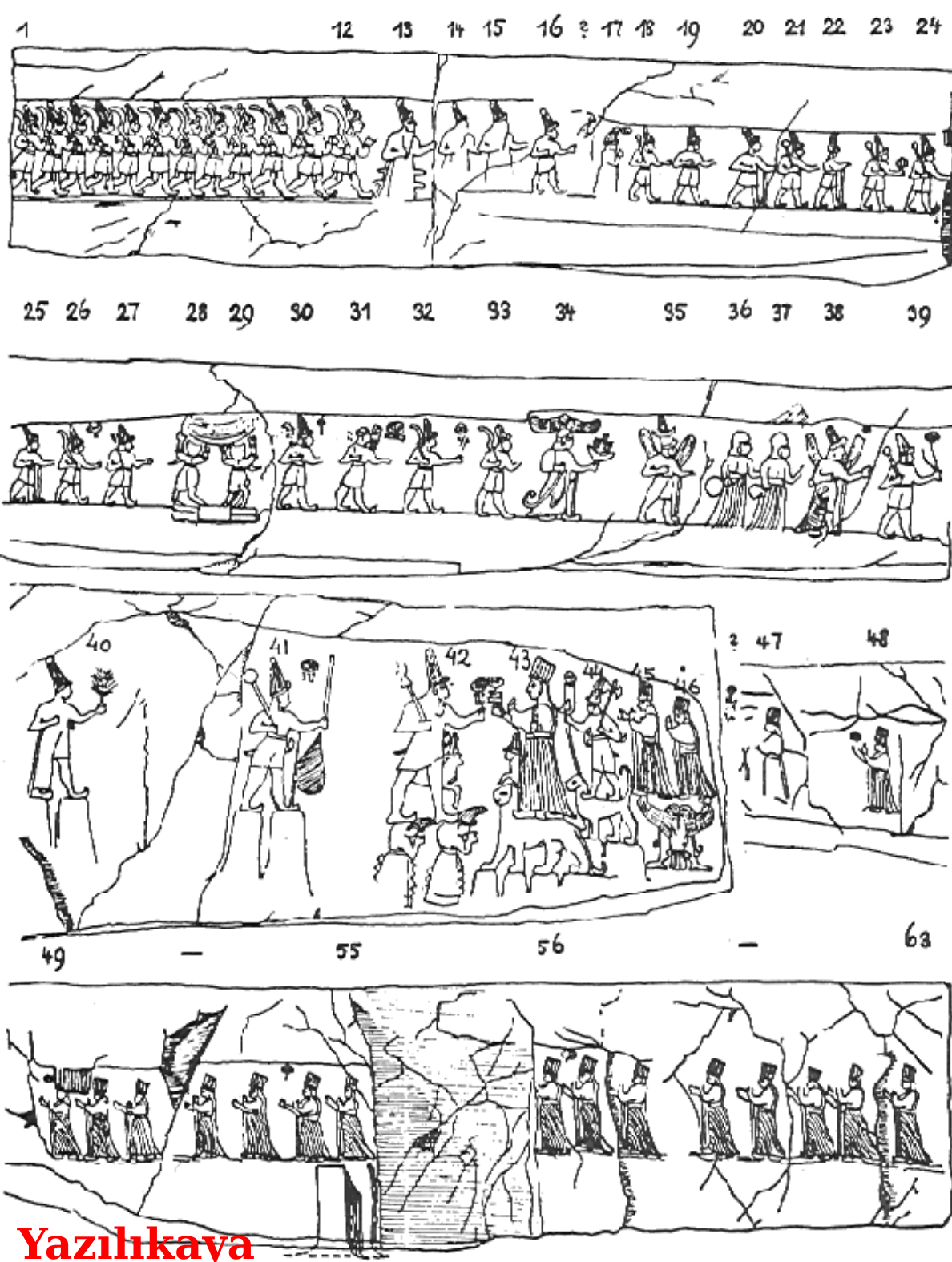
⇒ **Tutchalija IV.** (2. pol. 13. stol. př. n. l.)

Yazılıkaya

Tutchalija IV. a Šarruma

1-12) podsvětní či válečná
božstva

28) a 29) dva býčí muži

34) zbožštělý král či
království

35) měsíční bůh

36, 37) **Ninatta** a **Kulitta**,
služebnice Ištar

38) **Šauška** (chur. Ištar)

39) **Ea**

40) bůh obilí

41) Bůh bouře z Chattuše

42) Bůh bouře (snad **Tešup**)

43) **Hepat**

44) **Šarruma**

47) **Chutena**

48) **Chutellura**

49) **Nabarbi**

45-63) ženská božstva

Yazılıkaya

- 41) Bůh bouře z Chattuše
- 42) Bůh bouře (snad **Tešup**)
- 43) **Chepat**
- 44) **Šarruma**

Yazılıkaya

- 41) Bůh bouře z Chattuše
- 42) Bůh bouře (snad **Tešup**)
- 43) **Chepat**
- 44) **Šarruma**

Yazılıkaya

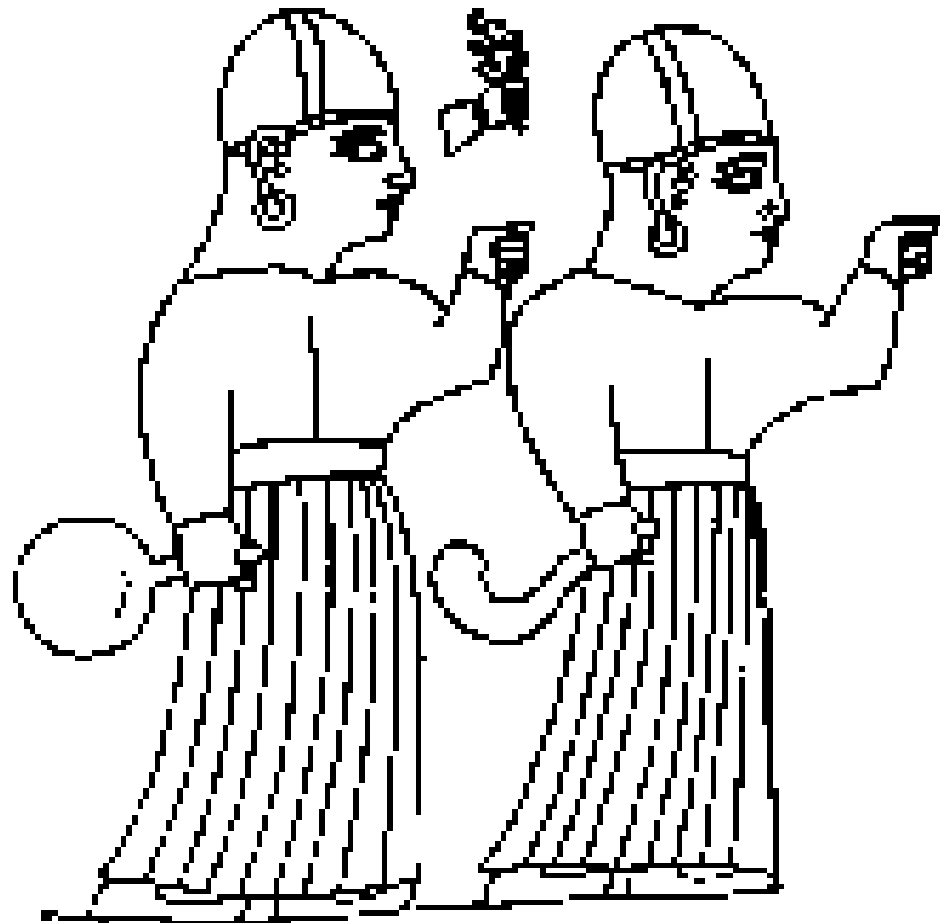

- 41) Bûh bouře z Chattuše
- 42) Bûh bouře (snad **Tešup**)
- 43) **Chepat**
- 44) **Šarruma**

Yazılıkaya

36, 37) **Ninatta** a **Kulitta**,
služebnice Ištar

38) **Šauška** (chur. Ištar)

Yazılıkaya

1-12) podsvětní či válečná božstva

MYTHOLOGIE

* *smíšení chetitských* prvků s náměty *z jiného* kulturního prostředí

⇒ *chattijského*

⇒ *mezopotamského*

⇒ *churritského*

⇒ částečně i *kanaánského*

mezopotamské vlivy

* významné literární památky a ty, které jim byly blízké

⇒ *Šar tamḥārim*

⇒ **Epos o Gilgamešovi**

⇒ **Atraḥasis**

* některá mezopotamská *božstva*

MYTHOLOGIE

chattijské vlivy

* ústní tvorbu **Chattijců** přeložili do chetitštiny a zapsali

O Měsíci, který spadl z nebes

- ⇒ dvojjazyčný text
- ⇒ ***nepříliš jasný*** - Měsíc spadl z nebes a božstva k němu vyslala posly
- ⇒ příběhu předcházela a po něm následoval ***rituál***

MYTHOLOGIE

chattijské vlivy

O bohu, který zmizel

- ⇒ dochoval se v *mnoha verzích*
- ⇒ v roli zmizelého božstva - **Telipinu**, **Bůh bouře**, **Bůh slunce** či celá *skupina bohů*
- ⇒ v detailech se jednotlivé verze *odlišují*
- ⇒ součást *rituálních* nebo *kultovních textů* - charakteristický rys chetitských textů navazujících na chattijskou tradici

* v jedné verzi textu vystupují: **Telipinu** (chatt. bůh vegetace, syn bohyně **Vurunšemu/Ištanu** - sluneční bohyně, splynula **Chepat**), **Bůh bouře**, **Channachanna** (bohyně-matka), **Kamrušepa** (bohyně zdraví)

MYTHOLOGIE

chattijské vlivy

Boj boha bouře s drakem (mýtus o Ilujankovi)

Bůh bouře, Šarruma, drak

MYTHOLOGIE

chattijské vlivy

Boj boha bouře s drakem (mýtus o Ilujankovi)

* souvislost s rituálem ***purulli*** (oslavy příchodu jara) - město **Nerik**

1. část:

- ⇒ **Bůh bouře** byl v souboji poražen drakem - žádal ostatní bohy o pomoc
 - ⇒ dcera **Inara** připravila hostinu, pozvala draka, opila jej a nechala smrtelníkem **Chupašijou** spoutat
 - ⇒ Bůh bouře a draka zabil
 - ⇒ **Chupašija** žil s **Inarou**, později zřejmě zabit
- * pasáž líčící průběh rituálu

MYTHOLOGIE

chattijské vlivy

Boj boha bouře s drakem (mýtus o Ilujankovi)

2. část:

- ⇒ drak porazil **Boha bouře** a vzal mu srdce a oči
- ⇒ Bůh bouře si vzal *dceru člověka* a zplodil s ní syna
- ⇒ **syn** si vzal *drakovu dceru*, získal otcovy oči a srdce
- ⇒ Bůh bouře *zabil draka i svého syna*

*** v textu vystupují: Bůh bouře, drak, Inara, Chupašija, syn Boha bouře**

CYKLUS O KUMARBIM

churritské vlivy

* cyklus tří skladeb:

⇒ *Království na nebesích* (také název *Theogonie*, *Vládci nebes*, *Vzestup Boha bouře*)

⇒ *Chedammu*

⇒ *Ullikummi* (také *Zpěv o Ullikumim*)

* námět: *boje bohů* o získání moci a nadvlády nad světem a *střídání generací* na božském trůnu

* z *churritského* prostředí především:

⇒ Kumarbi

- v churritské oblasti - **Urkeš** (**Urkiš**; dn. **Tell Mozan**)

⇒ Bůh bouře (**Tešub**, **Tešup**)

- v churritské oblasti - **Kaḫat** (dn. **Tell Barri**)

KRÁLOVSTVÍ NA NEBESÍCH

- * také *Theogonie*, *Vládci nebes*, *Vzestup Boha bouře*
- * chetitská verze ze *13. stol. př. n. l.*
 - ⇒ založena zřejmě na *starší* zničené předloze
- * odráží *syrsko-mezopotamské* kulturní prostředí
- * úvodní popis dávno *minulých dějů*
 - ⇒ určena *hierarchie* mezi božstvy, jejich *původ* a *posloupnost*
 - ⇒ vysvětluje *původ* a *prvenství* boha bouře **Tešupa**
- * v textu vystupují: **Bůh bouře (Tešup)**, **Alalu**, **Anu**, **Kumarbi**, **Tašmiš**, **Ea**, **Mukišanu**, **Velké Moře**

CHEDAMMU

- * boje **Kumarbiho** proti **Bohu bouře**
- * objevují se i *mezopotamské náboženské představy*
 - ⇒ **Ištar, Ea**
- * **Chedammu**
 - ⇒ *nenasytný drak* žijící v moři
 - ⇒ stvořen jako **Kumarbiho** nástroj proti **Bohu bouře**
 - ⇒ zřejmě *ze spojení* **Kumarbiho** s dcerou **Velkého moře Šertapšuruchi**
- * v textu vystupují: **Bůh bouře (Tešup), Kumarbi, Chedammu, Velké Moře, Šertapšuruchi, Ištar z Ninive (Šauška), Ea, Chepat, Mukišanu, Ninatta, Kulitta**

ULLIKUMMI

- * také *Zpěv o Ullikummi*
- * boje **Kumarbiho** proti **Bohu bouře**
- * objevují se i *mezopotamské náboženské představy*
 - ⇒ **Ištar, Ea, Enlil**
- * **Ullikummi**
 - ⇒ hluchý a slepý *kamenný obr*
 - ⇒ stvořen jako **Kumarbiho** nástroj proti **Bohu bouře**
 - ⇒ *ze spojení Kumarbiho* se skálou
- * v textu vystupují: **Bůh bouře (Tešup), Kumarbi, Velké Moře, Ullikummi, Impaluri, Mukišanu, Irširry, Upelluri, Enlil, Bůh slunce, Ištar z Ninive (Šauška), Tašmiš, Chepat, Takita, Ea**

KONEC